

РОЛЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Економічний розвиток суспільства являє собою багатофакторний і суперечливий процес, в основі якого закладена еволюція продуктивних сил та виробничих відносин. Для забезпечення безперервного і безперебійного процесу, органи державної влади та місцевого самоврядування, а також суб'єкти господарювання застосовують різні інструменти фінансового механізму для впливу на фінансові відносини, з метою збереження стабільності фінансово-господарської діяльності в умовах, що складаються. Тобто управляють фінансовими потоками як на макрорівні, так і в межах окремої організації. У цьому випадку під управлінням розуміється сукупність прийомів і методів цілеспрямованого впливу на об'єкт для досягнення поставленої мети або певного результату.

Розвиток фінансової системи України має органічно вписуватися у загальну стратегію реформування національної економіки, забезпечення її конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі, зменшення її відставання від розвинутих країн. Ефективне функціонування фінансової системи сприяє розбудові політики фінансової модернізації, важливою складовою якої є фінансова стабілізація. Разом з тим практично недостатньо висвітлений аналіз цієї проблеми в контексті глобальної фінансово-економічної кризи 2008–2009 років, загрози її виникнення в сучасних умовах. Адже криза нанесла Україні особливі втрати: ВВП у 2009 р. склав 88,2 %, порівняно з 2008, в той час, коли в країнах СНД цей показник становив 93,1 %; в країнах Євросоюзу (ЄС–27) – 95,7 %; в країнах ОЕСР – 96,5 %; в країнах БРІК зростання склало 104,5 %.

Витоками теоретичних положень про роль та місце фінансової системи в економічному розвитку, визначення залежності темпів і якості економічного зростання від провідних тенденцій розвитку фінансів суб'єктів господарювання, державних фінансів, міжнародних фінансів та фінансового ринку є праці Дж.Кейнса, Ф.Модільяні, Дж.Міда, М.Фрідмена, Я.Тінбергена. Серед сучасних західних економістів істотні напрацювання зроблені Р.Манделлою, М.Флемінгом, Дж.Стігліцом, Дж.Бюкененом та іншими. Суттєвий внесок зробили вітчизняні учені – В.Базидевич, В.Бодров, В.Геєць, І.Лютий, М.Крупка, В.Опарін, П.Єщенко, І.Радіонова, А.Чухно, Л.Шинкарук та інші, в працях яких розкриті важливі питання розвитку національних фінансових систем, узагальнено вплив світової фінансово-економічної кризи на стан фінансової системи України.

Невирішені частини загальної проблеми. Поза увагою дослідників лишається з'ясування суперечностей та недоліків функціонування національної фінансової системи, виявлення можливостей реформування діяльності її структурно-координаційних ланок, механізмів мінімізації негативних впливів світової фінансово-економічної кризи, її наслідків для економічного розвитку України. Недостатнім є дослідження економічних флуктуацій – багаторазової зміни значення величини макроекономічних показників: адже фінансова криза супроводжується зростанням темпів інфляції, кризою неплатежів, різким коливанням валютних курсів та курсів цінних паперів, припиненням надходжень іноземних інвестицій та навіть їх відпливом з окремих сфер.

Оскільки система управління фінансами в сучасній ринковій економіці являє собою взаємопов'язаний комплекс заходів, спеціальних прийомів та методів на фінансові відносини і відповідні їм види фінансових ресурсів, а також фінансових інститутів, що забезпечують стабільне та ефективне функціонування фінансової системи в цілому і її окремих ланок, що сприяють розвитку реального сектора економіки і вирішення назрілих соціальних проблем.

Тобто, взагалі, управління фінансами – це свідомий вплив органів законодавчої та виконавчої влади на фінанси країни в цілому та її територій, господарюючих суб'єктів, а також фінансові процеси, фінансову діяльність з метою досягнення і підтримки макроекономічної збалансованості, фінансової стійкості економіки, фінансового забезпечення розв'язуваних економічних та соціальних завдань.

Управління застосовується у всіх сферах людської діяльності, не виключаючи і фінансову.

Виділяються в управлінні фінансами об'єкти, суб'єкти та інструменти управління:

Об'єкти сфери фінансових відносин: державні фінанси (бюджети різних рівнів, державні позабюджетні соціальні фонди, державний кредит, фондовий ринок); страхування; місцеві фінанси (бюджети муніципальних утворень, місцеві позабюджетні фонди); фінанси комерційних та некомерційних організацій; фінанси державних та муніципальних унітарних підприємств. Суб'єктами управління фінансами є сукупність організаційних структур влади, які регулюють і контролюють фінансові процеси в економіці (законодавчі органи, що приймають закони про фінанси, фінансову діяльність, та виконавчі органи, спрямовуючі, регулюючі та контролюючі фінансові процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, а також фінансовий апарат в комерційних і некомерційних організаціях).

Інструментом управління фінансами служить фінансовий механізм, який є складовою частиною господарського механізму. Він являє собою сукупність видів та методів організації фінансових відносин і використовується для здійснення впливу на економіку та соціальну сферу, проведення єдиної фінансової політики держави. Фінансовий механізм спрямований на вирішення конкретних завдань і досягнення реального ефекту, задоволення потреб суспільства.

Основними функціями управління фінансами є: фінансовий аналіз; фінансове прогнозування; планування фінансових ресурсів та фінансової діяльності; оперативне регулювання фінансів; контроль за станом фінансів. Тобто, фінансовий аналіз проводиться з метою формування інформації для прийняття управлінських рішень в галузі фінансів виходячи з ситуації, що склалася. Використовуються фінансове планування та прогнозування для наукового обґрунтування поточного та перспективного розвитку економіки, змін в конкретному періоді темпів зростання її окремих галузей та суб'єктів господарювання, забезпечують необхідний попередній контроль за утворенням і використанням фінансових ресурсів. Оперативне регулювання являє собою процес розробки комплексу заходів, спрямованих на досягнення максимального ефекту при мінімумі витрат на основі аналізу поточної фінансової ситуації і відповідного перерозподілу фінансових ресурсів. А ось контроль за станом фінансів створює зворотний зв'язок у ланцюзі управління, надаючи органам управління необхідну інформацію про дотримання законів, норм і правил формування та використання фінансів.

Система управління фінансами в сучасній економіці має визначальне значення для її функціонування та розвитку. Тому ефективність управління фінансами в чомусь залежить від якості діючих фінансово-правових актів, що регулюють фінансові відносини в усіх сферах фінансової системи держави. Ось чому у всіх країнах правових питань регулювання економіки держави приділяється підвищена увага.

Вдосконалення організації управління фінансами, розвиток правової бази та використання сучасних інформаційних технологій є основними напрямками забезпечення ефективності формування та використання фінансових ресурсів у всіх сферах фінансової системи.

Таким чином, розвиток ринкової економіки у вирішальній мірі залежить від функціонування фінансової системи, її вплив на реальну економіку визначається, перш за все, ефективністю державного регулювання фінансів.

Ось чому цивілізована ринкова економіка не може успішно і стабільно функціонувати та розвиватися без добре відкладеної, керованої фінансової системи й регульованого фінансового ринку. Фінансова система та фінансовий ринок функціонують на базі реальної економіки, що виробляє матеріальні і духовні блага. Вони в той час обслуговують і визначають умови діяльності самої реальної економіки. Тому і в ринковій економіці управління фінансами набуває винятково важливого значення, так як фінансові (грошові) пропорції визначають матеріально-речові пропорції та розподіл реальних, тобто матеріальних і нематеріальних ресурсів, а також впливають на структурну перебудову та ставлять добробут населення в залежність від результатів економічного зростання.

Викладене окреслює напрямки подальших досліджень, а саме: 1) обґрунтування законодавчого урегулювання взаємодії складових фінансової системи, що забезпечують її цілісність та ефективність функціонування; 2) пошук шляхів зменшення обсягів фінансових запозичень; 3) оптимізація рівня податкових вилучень до бюджету; 4) використання традиційних та новітніх інструментів; залучення особистих накопичень населення в інноваційно-інвестиційну сферу, підприємницьку діяльність, відновлення довіри населення до фінансово-кредитних інститутів; виявлення впливу дуалістичної природи долара США, який є одночасно і національною валютою і світовими грошми, та пошук альтернативних світових грошей.